

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

Αἱ γυναῖκες

ὡς δικηγόροι

• Τῆς τε γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως μὴ
χείρσοι γενέσθαι ὑμῖν μεγάλη ἡ δόξα
καὶ ἢς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον ἀρετῆς πέρι
ἢ φόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι κλέος ἦ.

Περικλῆς (εἰς Θουκ. β' § 45).

| Ἀραδημοσίευσαι ἐκ τοῦ κα' τόμου τῆς
« Ἐφημερίδος τῆς ἐλληνικῆς καὶ γαλλικῆς νομολογίας. » |

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ
1901

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΘΕΜΑΤΩΝ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΦΥΛΟΥ
ΤΗΣ Γ.Γ.Ι. - ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΩΣ ΔΙΚΗΤΟΡΟΙ

«...et ratio quidem prohibenti, ne contra pudicitiam sexui congruentem alienis causis se immisceant, ne virilibus officiis fungantur mulieres».

Ὀὐλιανδὸς (v. 1 § 5 Πανδ. [3.1]).

Ὁ ἀρτίως ἐν Γαλλίᾳ ψηφισθεὶς νόμος, οἱ οὗ ἐπετράπη καὶ εἰς τὰς γυναῖκας τὸ δικηγορεῖν, ἔφερον ἐκ νέου εἰς συζήτησιν ἐν τμήμα τοῦ αἰωνίου ζητήματος τῆς ἀνευ ὀρίων γυναικείας χειραφετήσεως. Δὲν προτίθεμαι νὰ ἐξετάσω αὐτὸ ἀπὸ θεωρητικῆς, φιλοσοφικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ ἱστορικῆς, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τὴν τῆς συγκριτικῆς ἢ τῆς ἀλλοδαπῆς νομοθεσίας. Οὐχ ἤττον δὲν θεωρῶ ἄπο σκοποῦ νὰ προτάξω ἀπεριφράστως τὴν ἐμὴν γνώμην.

Χωρὶς νὰ εἶμαι θιασώτης τῆς ἀχαλινώτου καὶ ἀπολύτου ἀνδροποιήσεως τῶν γυναικῶν, οὐδέποτε ἐπεκράτησα οὔτε τὴν πρὸ τῆς ἐν Ἀθῆναις ἀφίξεως τῆς Ἀσπασίας ταπεινὴν τῶν Ἀτθίδων κατάστασιν, εὔτε τὴν ἐν τοῖς *χαρμηλοῖς* θέσιν, ἣν ὁ Μωάμεθ ὤρισε διὰ τὰς Ὀθωμανίδας. Μεταξὺ ὁμῶς τῶν δύο ὑπερβολῶν ὑπάρχει καὶ ὁ μέσος ὅρος, αὐτὸν δέ, νομίζω, ἐπιβάλλει ἡ κανονικὴ τῆς ἀνθρωπίνης προόδου ἐξέλιξις. Οὕτως ἢ ἄλλως πιστεύω ὅτι τὸ ἄρρεν φύλον δὲν ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐπιστρατεύσεως τοῦ ὠραίου καὶ κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος.

§ II.— Ὅρθῶς ἅπαντες οἱ ἀρχαῖοι λαοί, ἐπίσης οἱ Ἑλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, δὲν ἐχορήγησαν ταῖς γυναῖξι τοιοῦτο δικαίωμα, διότι, ὡς καὶ ὁ Dupin αἰνέ γράφει, ἐνόμιζον ὅτι τοῦτο ἦτο ἀσυμβίβαστον πρὸς

τὴν εἰς τὸ φύλον των ἀρμόζουσαν αἰδημοσύνην¹. Αἱ Ῥωμαῖαι ὅμως δέσποιναι, προϊόντος τοῦ χρόνου, κατέκτησαν τὸ δικαίωμα τοῦ δικηγορεῖν, τὰ χρονικὰ δὲ τῶν ρωμαϊκῶν δικαστηρίων μνημονεύουσι μετ' ἐγκωμίων τὴν δικηγορικὴν ἰκανότητα τῆς Ἀμκασίας καὶ τῆς Ὀρτενσίας.

Ἄλλ' ἡ κατάχρησις τοιαύτης ἀδείας καὶ τὰ δυσάρεστα ἀποτελέσματα, καταδειχθέντα κατὰ τὴν ἐνάσκησιν ὑπὸ τῆς δικηγόρου Καρφανίας κατὰ τὸ ἔτος 40 π. Χ.², ἐπέβαλον τὴν ἀπαγόρευσιν. «Κατὰ πρῶτον δ' εἰσήχθη—λέγει ὁ Οὐλπιανός (ν. 1 § 5 Πανδ. [3.1])—ἀπὸ τινος Καρφανίας³, γυναικὸς ἀναιδεστάτης, ἥτις ἀναισχύντως δικολογοῦσα καὶ τὸν ἀρχοντα ἀνησυχοῦσα ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ διάταγμα»⁴.

Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ ἀφορμὴ τοῦ νόμου (occasio legis), ἡ προκαλέσασα τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἔκτοτε ἀπαγορευτικῆς καὶ μέχρι σήμερον ἰσχυοῦσης διατάξεως ἱστορικὴ αἰτία. Ὁ δὲ ρομοθετικὸς λόγος (ratio legis) ἦτοι ὁ σκοπὸς τοῦ νομοθέτου εἶναι, κατὰ τὸν αὐτὸν νομοδιδάσκαλον (ν. 1. § 5 Πανδ. [3.1]), ἵνα αἱ γυναῖκες μὴ ἀναμιγνῶσιν ἑαυτὰς εἰς ἀλλοτρίας ὑποθέσεις *inartior* τῆς εἰς τὸ φύλον ἀρμοζούσης αἰδημοσύνης, ἐν γένει δὲ τὰ μὴ ἀσκῶσιν ἀνδρικὰς λειτουργίας. Ἡ ἀπαγόρευσις μάλιστα ἐπεξετάθη—ὡς ἀπήντησεν ὁ Οὐλπιανός (ν. 1. § 6 Πανδ. [3.1])—καὶ ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες ἐπὶ τοῦ ἰδίου σώματος τὰ τῶν γυναικῶν ἔπαθον!

Καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων ρητῶν καὶ σαφῶν διατάξεων (ν. 54 Πανδ. [3.3].—ν. 2 Πανδ. [50.17].—ν. 18 κώδ. [2.12].—ν. 11 § 1 κώδ. [2.7].—§ 11 εἰσηγ. [4.13]) οἱ νόμοι ἠρνήθησαν ταῖς γυναῖξιν τὸ δικηγορεῖν. Ἐξαίρεσις τῆς ἀπαγορεύσεως καθιερώθη πρὸς ὑπεράσπισιν γονέων, ἀδυνατουόντων, ἐνεκα νόσου ἢ ἡλικίας, καὶ στερουμένων ἀνδρὸς πρὸς τοῦτο (ν. 41 Πανδ. [3.3]).

§ 2.—Κατὰ τὸ κανονικὸν δίκαιον ἐξηκολούθησεν ἡ ἀπαγόρευσις· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀρχαιότερον γαλλικὸν δίκαιον ἐκυμαίνετο ἡ νομολογία

1 Dupin aîné, Profession d'avocat. Ἐκδ. Γ' Bruxelles 1834 σ. 20 καὶ 27.

2 Grande Encyclopédie, λ. Femme τὸμ. ιε' σ. 169.

3 Καὶ οὐχὶ Ἀρφανίας, ὡς ἐσφαλμένως γράφει ὁ Dupin, αὐτῷ σ. 27.

4 «Origo vero introducta est a Carfania improbissima femina, quae in re-cunde postulans at magistratum inquietans causam dedit edicto».

μεταξύ τῶν δύο γυναικῶν⁵. Τὸ πρλαμέντον τοῦ Μιτζὶ διὰ τῆς ἀπὸ 29 Ἰανουαρίου 1697 ἀποφάσεώς του ἀνεγνώρισεν εἰς τὰς γυναῖκας τὸ δικαίωμα τοῦ δικηγορεῖν⁶. Ἄλλ' ἐν τῷ νωτοτέρῳ δικαίῳ ἐπεκράτησαν αἱ τοῦ ρ. δ. διατάξεις. Ὁ νόμος τῆς 22 ventôse an XII (ἄρθρ. 31) προνοεῖ περὶ τῶν δυναμένων μετὰ ὀρκωμοσίαν νὰ ἰνασκήσωσι τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ἄνευ ὁμῶς ρητῆς ἀπαγορεύσεως ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας. Αἱ αὐταὶ περίπου διατάξεις εἰσῆχθησαν ἐν Βελγίῳ, ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι (Ὅργαν. δικαστηρίων ἄρθρ. 131 καὶ ἐπ.).

Ἡ τοιαύτη τοῦ νόμου σιγή ἐνεθάρρυνε κατ' ἀρχὰς μίαν Ἰταλίδα, τὴν Λυδλίαν Ποέτ, ἣτις ἀνεγνωρίσθη μὲν ὡς δικηγόρος ὑπὸ τοῦ δικηγορικοῦ συλλόγου, ἀλλ' οὐχὶ ὑπὸ τοῦ ἐφετείου καὶ ὑπὸ τοῦ ἀκυρωτικοῦ⁷. Ἐπίσης καὶ Βελγίδα τινά, τὴν δεσποινίδα Μαρίαν Ποπελέν, ἣτις, μετ' ἀπόκτησιν πτυχίου τῆς νομικῆς σχολῆς, προσῆλθεν, ὅπως δώσῃ τὸν νενομισμένον ὄρκον· ἀλλὰ τὸ ἐφετεῖον τῶν Βρυξελλῶν, διὰ τῆς ἀπὸ 12 Δεκεμβρίου 1888 ἀποφάσεώς του, ἐν ἐπέτρεψε τοῦτο⁸. Οὐδὲ ἡ ἀποτυχία αὐτῆ ἀπεθάρρυνε τὴν ἐπιστρατεῖαν τῶν ὑποψηφίων γυναικοδικηγόρων. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἐπανελείφθη τὸ πείραμα. Ἡ δεσποινὶς Ἰωάννα Σωβὲν διὰ τῆς ἀπὸ 24 Νοεμβρίου 1897 αἰτήσεώς της, γεγραμμένης καθ' ὄλους τοὺς κανόνας τῆς ρητορικῆς, ἐζήτησεν ὅπως δώσῃ τὸν ὄρκον τοῦ δικηγόρου. Ὁ εἰσαγγελεὺς κ. Βερτρὰν ἀντέστη, ἡ δὲ αἰτούσα διὰ μακρῶν καὶ εὐγλώττως ἀντέκρουσεν αὐτόν. Ἄλλὰ τὸ ἐφετεῖον τῶν Παρισίων διὰ τῆς ἀπὸ 30 Νοεμβρίου 1897 ἀποφάσεώς του ἀπήντησεν, ὅτι καὶ κατὰ τὰ ἐν Γαλλίᾳ ἰσχύοντα εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ γυνή, ὅπως λάβῃ τὸν ὄρκον τοῦ δικηγόρου, ἐπίσης ὅπως ἰνασκήσῃ τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα⁹.

§ 3.— Ὁ Νέος Κόσμος εἶχεν ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1869 ἀνοίξῃ τὰς πύλας τῶν κατωτέρων δικαστηρίων εἰς τὰς γυναικοδικηγόρους,

5 E. Glasson, εἰς Dalloz 1889. 2.33 note.

6 Augéard, arrests notables. Paris. 1756. I p. 368.—Frank, La femme-avocat, Paris 1898. p. 48.

7 Santoni de Sio, La donna e l'avvocatura, Roma. 1884.—Guiriprudenza τῆς 24 Νοεμβρίου 1883 καὶ τῆς 17 Μαΐου 1884.

8 Dalloz 1889. 2 33.

9 Dalloz 1898. 2 185.—194. Αὐτῶν αἱ ἀγορεύσεις in extenso καὶ παρατηρήσεις ἐκτενεῖς τοῦ κ. E. Glasson.

ὁ δὲ ν. τῆς 15 Φεβρουαρίου 1879 ἐπέτρεψε μετὰ τριετῆ εὐδόκιμον δικηγορικὴν ὑπηρεσίαν τὸ δικηγορεῖν καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν¹⁰. Εἰς Μασαχουσέτην διὰ τοῦ ν. 10 Ἀπριλίου 1882 ἐπετράπη ταῖς γυναῖξι καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ attorney at law, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ τοῦ αὐοῦ τῶν Γάλλων¹¹. Καὶ ἐν Ρωσσίᾳ δέ, ἐνθα διὰ τοῦ ν. τῆς 20 Νοεμβρίου 1864 λειτουργοῦσι δύο κατηγορίαι δικηγόρων, τῶν ὀρκιζομένων καὶ μὴ, ἐπετράπη διὰ τοῦ ἀπὸ 7 Ἰανουαρίου 1876 νόμου τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα ταῖς γυναῖξι, ταῖς κατατασσομέναις εἰς τὴν τάξιν τῶν μὴ ὀρκιζομένων δικηγόρων¹², οὔτινες ἀναλογοῦσι πρὸς τοὺς παρ' ἡμῖν δικολάβους. Εἰς τὸ ἐλβετικὸν καντόνιον τῆς Ζυρίχης ὁ νόμος τῆς 3ης Ἰουλίου 1898 ἐπέτρεψε τὴν ἄδειαν τοῦ δικηγορεῖν μετὰ ἐξετάσεις εἰς τοὺς ἔχοντας τὴν ἐλβετικὴν ἰθαγένειαν ἀδιακρίτως φύλου· ἀλλ' ὡς πρὸς τὰς ἐγγάμους ἀπαιτεῖται ἡ συζυγικὴ ἐγκρισίς¹³. Τὸ δικαίωμα τοῦ δικηγορεῖν ἐχορηγήθη ἐπίσης εἰς Νορβηγίαν καὶ εἰς Σουηδίαν. Εἰς Ρωμανίαν δὲ τὸ ἐφετεῖον Βουκουρεστίου ἐδέχθη πρὸς δικηγορικὴν ὀρκωμοσίαν μίαν γυναῖκα¹⁴.

§ 4.—Τὰ τρόπαια ταῦτα τῶν ἐν ἄλλοις κράτεσι γυναικῶν δὲν ἀφῆκαν τὰς Γαλάτιδας νὰ κοιμῶνται ἡσυχοί. Ἐκστρατεύσασαι δὲ καὶ πρὸς ἄγρην ὑποστηρικτῶν ἐν αὐτῷ τῷ γαλλικῷ κοινοβουλίῳ, ἐκυρίευσαν τὰ εὐγλωττα στόματα τῶν κυρίων L. Bourgeois, Leveillé, Deschanel καὶ Poincaré. οὔτινες ὑπέβαλλον τὴν πρὸς τοῦτο πρότασιν τὸν Μάρτιον τοῦ 1898. Ὁμοίαν ἐπανέλαβε καὶ ὁ κ. Viviani μετ' ἄλλων βουλευτῶν τὴν 21 Νοεμβρίου 1898. Κηρυχθεῖσης ταύτης κατεπειγούσης, ὁ κ. Viviani ὑπέβαλεν ὑπόμνημα. Ἐν τῷ ὑπερβολικῷ μάλιστα ζήλῳ αὐτοῦ ἐνόμιζε μὲν, ὅτι εὐλόγως θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι καὶ ἐκ τῆς ἐρμηνείας τῶν ἐν ἰσχύϊ νόμων ἠδύνατο νάναγνωρισθῆ τὸ τοιοῦτο δικαίωμα, ὑπεστήριξεν ὅμως, ὅτι προτιμώτερον ἦτο νὰ κυρωθῆ τοῦτο διὰ τῆς ψηφίσεως εἰδικοῦ νόμου, ἰσχύουτος ἐν τῷ μέλλοντι, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἀμφιβολίας.

10 Annuaire de la société de législation comparée, 1880, p. 798.

11 Δύοδι 1883 σ. 1008.—Daloz, Supplément, Avocat n° 14.

12 An. leg. Etr. 1877 σ. 623.—Daloz, Sup. Avocat n° 16.

13 An. Leg. Etr. 1898 p. 566

14 Grande Encyclopedie λ. Femme p. 170.—Leduc, La femme, p. 302.

Ἐν τῇ ἐξελεγχάσει τὸ νομοσχέδιον ἐπιτροπῇ ἀνεφύη τὸ ζήτημα, ἐὰν ἀπαιτῆται ἡ ἀναγραφὴ εἰδικῆς διατάξεως περὶ συζυγικῆς ἀδείας ὡς πρὸς τὰς ἐγγάμους· ἀπεφασίσθη ὁμως νύμφεθι ἡ ἐρμηνεῖα τούτου εἰς τὰ δικαστήρια ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰσχυόντων νόμων. Ἄλλὰ ρητῶς ἀπηγορεύθη ἡ ἀναπλήρωσις οἰωνδῆποτε ἄλλων δημοσίων θέσεων—δικαστῶν, εισαγγελέων, ἀντεισαγγελέων— ὑπὸ τῶν δικηγόρων—γυναικῶν.

Κατὰ τὴν βραχεῖαν συζήτησιν τὸ νομοσχέδιον ἐπολεμήθη ὑπὸ δύο μόνον βουλευτῶν, τοῦ κ. Massabuan καὶ τοῦ κόμητος du Perrier de Larsan, οἵτινες ὑπεστήριζαν τὸ ἀσυμβίβαστον τοιοῦτου ἐπαγγέλματος εἰς τὴν ἐν τῇ κοινωρίᾳ ἀποστολὴν τῆς γυναικός, εἰς τὰ καθήκοντα αὐτῆς ὡς μητρὸς καὶ ὡς συζύγου, καὶ τὸ ἀσύμφορον αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωρίᾳ. Ἄλλὰ μόνον 174 βουλευταὶ ἐψήφισαν κατὰ τοῦ νομοσχεδίου, ὅπερ ἐκυρώθη διὰ τῆς ψήφου 319 ἄλλων βουλευτῶν, οἵτινες μᾶλλον par galanterie, ὡς ὑποθέτω, πρὸς τὰς χαριτολόγους Γαλλίδας ἤνοιξαν αὐταῖς τὰς πύλας τῶν δικαστικῶν μεγάρων, εἰς ἃς ὁμως δὲν ἐνεπιστεύθησαν καὶ τὸ ἔργον τοῦ εἰσαγγελέως οὐδὲ τοῦ κριτοῦ. Διὰ τί ἄρα γε; Μὴ διότι, ἀναγνωρίσαντες ὅτι αἱ συμπολιτιδῆς των, οὔσαι λάλοι, ἔχουσι μὲν φωνὴν καὶ δὴ ἀργυρόχρον, στεροῦνται ὁμως κρίσεως; Ἴσως! . . .

Ἐν τῇ γερουσίᾳ, γενομένης συζητήσεως ἐπὶ τῇ εἰσηγήσει τοῦ κ. Tillaye καὶ μετὰ ἀντίστασιν τοῦ κ. Gourju, πρὸς δὲν ἀπήντησεν ὁ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργὸς κ. Monis, 172 γερουσιασταὶ ἐψηφοφόρησαν ὑπὲρ τοῦ νομοσχεδίου ἀπαραλλάκτου, 34 δὲ κατ' αὐτοῦ. Τὸ ψηφισθὲν κείμενον ἔχει ὡς ἑκολούθως:

«**Ἄρθρον μοναδικόν.**— Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος νόμου αἱ γυναῖκες, αἱ ἔχουσαι δίπλωμα προλῦτου τῆς νομικῆς σχολῆς, εἰσι δεχταὶ πρὸς ὀρκωμοσίαν, προβλεπομένην ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 31 τοῦ ν. τῆς 22 ἀνεμώδους ἔτους 12ου δημοκρατίας, ἐὰν θέλωσι νὰ ἀποκτήσωσι τὴν ἀδειαν τοῦ δικηγορεῖν καὶ νὰ ἐρασκῆσωσι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου ὑπὸ τοὺς ὅρους τῆς δοκιμασίας, τῆς πενταρχίας καὶ ἀπασῶν τῶν ὑποχρεώσεων, τῶν ὑπὸ τῶν ἐν ἰσχύϊ νόμων ὀριζομένων.

Τὰ ἄρθρα 30 τοῦ ν. τῆς 22 ἀνεμώδους ἔτους 12 καὶ 35 § 3 τοῦ ψηφίσματος τῆς 14 Δεκεμβρίου 1810, τὰ ἄρθρα 84, 118 καὶ 468

της πολιτικής δικονομίας δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τὰς γυναῖκας, αἰτίαις ἐπώφεληθῆσονται ἐκ τοῦ νόμου τούτου».

Ὁ νόμος οὗτος τῆς 1ης Δεκεμβρίου 1900, κυρωθεὶς καὶ δημοσιευθεὶς¹⁵, ἤρξατο ἰσχύων ἐν Γαλλίᾳ. Ἐν δὲ τῷ δικαστικῷ μεγάρῳ τῶν Παρισίων πρὸ μηνῶν ἀντηχεῖ καὶ ἡ καλλικέαδος φωνὴ γυναικοδικηγόρων, φαιδρύνουσα τὰς σοβαρὰς φυσικογνωμίας τῶν τηβενσοφόρων λειτουργῶν τῆς Θέμιδος.

§ 35.—Τὰ ἄλματα τῆς γυναικείας χειραφετήσεως καὶ ἐν Ἑλλάδι εἶναι τοιαῦτα ὥστε ἀπίθανον δὲν εἶναι νὰ ἐμφανισθῇ ἐν προσεχεῖ μέλλοντι καὶ Ἑλληνίς τις τολμηρὰ ἐνώπιον πρωτοδικείου, ἵνα δώσῃ τὸν δικηγορικὸν ὄρκον πρὸς συμπλήρωσιν τῶν κενῶν στελεχῶν... τῆς δικηγοροπλημμύρας!

Καίτοι διατρέχω τὸν κίνδυνον νὰ κακολογηθῶ, ὅτι ἐξ ἐγωῖσμού ἢ ἐξ ἀντιζηλίας ἢ ἐκ συμφέροντος συνήγορος τῶν ἀρσενικῶν δικηγόρων—ὡς φοβουμένων δεινὰς ἤττας ἐν ἀπωτέρῳ μέλλοντι ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν γυναικοδικηγόρων—λαμβάνω πολὺ προῶρως τὰ μέτρα μου, οὐχ ἤττον χάριν τῆς ἀκεραίας τοῦ ζητήματος ἐξετάσεως ὀφείλω νὰ μὴ παραλείψω καὶ ὅτι πορ' ἡμῖν ἢ περὶ τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος νομοθεσία ἐν τῷ δικαστικῷ ὀργανισμῷ (ἄρθρ. 131 καὶ ἐπ.), σχεδὸν ἀπαράλλακτος, ὡς πρὸς τοῦτο, πρὸς τὰ ἐν Βελγίῳ καὶ Ἰταλίᾳ ἰσχύοντα, συμπληρωμένη ἐν τοῖς κενοῖς καὶ ὑπὸ τῶν πηγῶν τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ τοῦ βυζαντιανοῦ δικαίου (ἀνωτέρω § 1) ἐν μέτρῳ ἀναλόγῳ, ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ Ἑλληνίδες δὲν εἶναι δεκταὶ εἰς ὄρκωμοσίαν δικηγορικὴν οὐδὲ εἰς τὴν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος ἐνάσκησιν.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐνισχύει ἐτι μᾶλλον τὸ ἄρθρον 6 τοῦ νόμου ΧΕΣ' τῆς 31 Δεκεμβρίου 1877 περὶ προσόντων τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων, ὡς μάλιστα ἐτροποποιήθη, διὰ τῶν μεταγενεστέρων νόμων καὶ ἰδίως τοῦ νόμου ΒΡΠΘ' τῆς 20|24 Ἀπριλίου 1893, ὅπερ προνοεῖ περὶ βεβαιώσεως τῆς ἡλικίας καὶ διὰ τοῦ μητρώου τῶν ἀρρέων, ἀφοῦ εἰσέτι δὲν στρατολογοῦνται οὔτε αἱ Σουλιώτισαι, οὔτε αἱ Σπαρτιάτιδες.

¹⁵ Journal officiel du 4 Décembre 1900.—Annuaire de législation française 1900 p. 179.

*
* *

Οιζδήποτε όμως και αν εδίδετο υπό δικανικήν ἢ και υπό νομοθετικήν ἔποψιν λύσις, ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως δὲν φαίνονται νὰ ὑπάρχωσιν ἐπιχειρήματα σπουδαῖα καὶ πειστικά πρὸς ἀντίθετον εἰς τὰ κρατοῦντα λύσιν. Ὁμολογουμένως δὲ καὶ σήμερον εἶναι περίπου ἀκριβὲς ὅ,τι πρὸ ἑκατὸν ἐννέα περίπου αἰῶνων εἰδίδαζεν ὁ Ξενοφῶν εἰς τὸν Οἰκονομικόν του¹⁶. Διότι ὁ θεὸς προδήλως παρεσκεύασε τὴν μὲν φύσιν τῆς γυναικὸς «ἐπὶ τὰ ἔνδον ἔργα καὶ ἐπιμελήματα, τὴν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τὰ ἔξω».

Ὁ κανὼν οὗτος, ἀπολύτως ἐφαρμοζόμενος, δὲν συμβιβάζεται πλεόν μετὰ τῆς νέας κἀξως τῶν πραγμάτων. Συνομολογῶ ὅτι ἡ κοινωνία ἀθροῦτως ἠνέχθη ἐξαιρέσεις τινὰς ἐπιβληθείσας κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ νεωτέρου βίου ἀλλ' ἐξαιρέσεις λογικὰς ὡς π. χ. διὰ τὰς καλλιτέχνιδας, τὰς ἐμπόρους, τὰς βιομηχάνους καὶ τὰς ἰατρούς, ἀνυπόπτως εἰσερχομένας καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ὀθωμανικὰς γυναικωνίτιδας.

Ἡ ἐμπάνσις ὁμοῦ γυναικοδικηγόρων καὶ γυναικοεκλογέων καὶ γυναικοβουλευτῶν θὰ προήγγελλε τὴν ἐκ νέου ἀνοικοδόμησιν τοῦ πύργου τῆς Βαβέλ. «Τῇ μὲν γὰρ γυναικὶ κάλλιον ἔνδον μένειν ἢ θυραυλεῖν, τῷ δὲ ἀνδρὶ αἰσχίον ἔνδον μένειν ἢ τῶν ἔξω ἐπιμελεῖσθαι¹⁷».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1901.

Γ. Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ

¹⁶ Ξενοφῶντος, Οἰκονομικός § 7.

¹⁷ Ξενοφῶντος, αὐτεῖδι.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΣΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΦΥΛΟΥ
ΤΗΣ Γ.Γ.Ι. - ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ. — 1) **Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος.**
2) **Δικαστικὸς ὄργανισμὸς.** 3) **Κώδιξ χαρτο-**
σήμου. 4) **Συμπλήρωμα Κώδικος χαρτοσή-**
μου.
Ἐκλογικὸς Κώδιξ (Ε. Λουκούδη).

[Σειρὰ τομίδων· εὐόνων, περιεχόντων ἱστορικὴν εἰσαγωγὴν,
κείμενον, σχόλια ἐρμηνευτικά, νομολογίαν καὶ ἀναλυτικὸς πί-
νακας. Τὰ πάντα κατὰ μέθοδον προσιτὴν καὶ παντὶ πολίτῃ].

ΕΤΕΡΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ — 1) **Δικαστικὴ ἀναδιορ-**
γάνωσις ἐν Ἑλλάδι. 2) **Κρυπτογραφικὸν Λε-**
ξικόν. 3) **Ξενοκρατία καὶ βασιλεία ἐν Ἑλλά-**
δι (πρὸς ὄφθαλμο γηγῶν καὶ ὄρφανῶν ἐκ τοῦ πολέμου).

Πωλοῦνται ἐν Ἀθήναις

τὰ ὀλίγα ἐναπολειφθέντα ἀντίτυπα ἐν τῷ διεθνεί καὶ γαλ-
λικῷ βιβλιοπωλείῳ **Κ. Ἐλευθερουδάκη** (πρώην
Βήλμπεργ). Ἐπίσης ἐν ταῖς βιβλιοπωλείαις «Ἐστίας»
Κολλάρου (πρώην Κασδώνη), Μπέκ, Κορτέσσ, καὶ Λ.
Χατζῆ Λουκά.

ΑΛΛΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ. **Κατάλογοι :** α) τῶν μέχρι τοῦ
ἔτους 1895 εἰς «**Εὐθύνας**» τοῦ ἔτους 1895 (σ. 91
— 96)· β) τῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1898 εἰς «**Βουλευτι-**
κὰς εὐθύνας» ΙΔ' περιόδου (σ. 148—152) καὶ γ)
τῶν μέχρι τοῦ Μαρτίου 1901 εἰς φυλλάδιον «Περὶ ἐθνο-
συνελεύσεως» (σ. 14—15).

Παραλειφθέντα : 1) Διαπόλις τέλη. Ἐν Ἀθήναις
1901 σ. 40· 2) Annuaire de législation étrangère :
1) Notice sur les travaux du parlement hellénique
en 1897 (Annuaire 1898 p. 832—9) ; II) ... en 1898
(an. 1899. p. 718—721).

Μεταγενέστερα : 1) Περὶ ἐθνοσυνελεύσεως. Ἐν Ἀθή-
ναις 1901· 2) Τὸ παρισινὸν Bon marché εἰς «Ἐρμῆν»
τῆς 8ῆς Ἰουλίου 1901. 2) Χαρτοσήμανσις προσυμφώνου.
Ἐρμηνευτικὸι κανόνες φορολογικῶν νόμων εἰς «Θεσσαλίαν»
τῆς 25 Ἀπριλοῦ 1901.